

Neergeschoten Kolgans onthult pro-jachtstandpunten van de Bond van Friese Vogelbeschermingswachten (BFVW)

Klaas van Dijk

Op 9 december 1995 werd de voorzitter van de Bond van Friese Vogelbeschermingswachten (BFVW) tijdens een jachtpartij in de buurt van de Groote Wielen (Friesland) door een neergeschoten Kolgans zodanig geraakt dat hij enige tijd buiten westen was. Hij moest spoorslags in een ziekenhuis in Leeuwarden worden opgenomen. Over het lot van de Kolgans werd niets vernomen. Vermoedelijk roemloos doodgeschoten, net als de andere 50.000 Kolganzen die jaarlijks in Nederland het loodje leggen door de jacht.

Het bericht heeft de media gehaald. Veel vogelaars binnen en buiten Friesland zullen met hun ogen hebben geknipperd. De BFVW staat bekend als een hartstochtelijk pleitbezorger voor het rapen van kievitseieren, doet veel aan weidevogelbescherming, maar is toch geen pro-jachtorganisatie? Toch duiden recente uittalingen erop dat de BFVW wel degelijk pro-jachtstandpunten heeft. Een overzicht van de stand van zaken lijkt dan ook nuttig.

Jacht op trekvogels

Eind oktober was er de aankondiging van minister Van Aartsen van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij om de jacht op acht trekvogelsoorten (Wintertaling, Pijlstaart, Slobeend, Tafeleend, Kuifeend, Toppereend, Watersnip en Houtsnip) met ingang van 1 februari 1996 definitief te stoppen. Tabel 1 geeft enig inzicht in de aantallen die tot dan toe jaarlijks in Nederland werden geschoten. Het spreekt voor zich dat vogelaars en natuurbeschermers zeer verheugd waren dat deze acht soorten nu eindelijk gastvrij in ons land kunnen worden ontvangen. Bovendien is Nederland het eerste land in Europa waar de jacht op de Houtsnip nu geheel gesloten is. Alleen in Vlaanderen (België) is de Houtsnip sinds 24 juli 1991 ook totaal beschermd.

soort	geschoten in 1993/94	maximaal geschoten	
Wintertaling	10.000	21.000	(1982/1983)
Pijlstaart	1.700	4.000	(1980/1981)
Slobeend	5.000	9.000	(1988/1989)
Tafeleend	5.500	12.000	(1985/1986)
Kuifeend	20.000	25.000	(1992/1993)
Toppereend	500	2.000	(1988/1989)
Watersnip	7.500	20.000	(1983/1984)
Houtsnip	17.000	27.000	(1985/1986)

Tabel 1. Aantallen geschoten trekvogels in Nederland. Bron: Anoniem (1995a).

Bijna net zo vanzelfsprekend was de reactie van de KNJV (Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging): zeer boos en verontwaardigd. Er kwam zelfs een speciale editie uit van De Nederlandse Jager om hun boosheid kracht bij te zetten. Interessant hierin was een artikel over groene organisaties die hun verontrusting toonden over dit verbod. Letterlijk staat er: *'Een aantal organisaties die actief zijn in de groene ruimte hebben eveneens met verontrusting kennis genomen van het voornemen van de Minister om de jacht op 8 trekwildsoorten te verbieden. Zij deden dat door middel van een brief aan de heer Van Aartsen. De Bond van Friese Vogelbeschermingswachten, de Stichting Behoud Natuur en*

Leefmilieu, de vereniging voor weidevogelbescherming Vanellus vanellus, de Vereniging van Drentse Boermarken en de Vereniging van Oeververenigingen en Gebruikers gaven de Minister te kennen dat de band met de natuur van een belangrijke groep buitenlui zal worden doorgesneden. Verder schrijven de organisaties dat er ruimte moet blijven voor verstandige benutting van bepaalde diersoorten. (...) Alle organisaties vragen de Minister om zijn voornemen in heroverweging te nemen, omdat natuurbenutting een goede stimulans is voor natuurbeschermingsactiviteiten'.

De boodschap is duidelijk: de BFVW (en ook Vanellus vanellus, een vereniging die de eierzoeccaarten uitreikt) is er tegen dat de jacht op de acht trekvogelsoorten zal worden stopgezet. Een standpunt ten aanzien van plezierjacht dat haaks staat op de standpunten van natuurbeschermingsorganisaties in Nederland. Deze groeperingen zijn juist blij dat na jarenlange acties eindelijk de jacht op deze acht soorten wordt gesloten.

Nachtjacht op Vossen

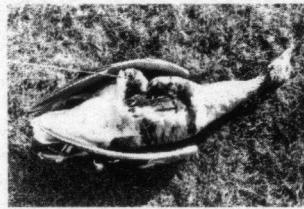
Ook met betrekking tot Vossen blijkt de BFVW sympathiek te staan tegenover jacht. Zo verscheen begin december op de opiniepagina van de Leeuwarder Courant een uitgebreid artikel van het dagelijks bestuur van de BFVW met als titel 'Nachtjacht op vossen loopt gevaar'. In dit stuk wordt een pleidooi gehouden voor het blijven verstrekken van vergunningen om 's nachts in Zuid-Friesland met lichtbakken op Vossen te schieten. De Vossen zouden moeten worden geschoten omdat ze een bedreiging zouden zijn voor weidevogels. Opvallend aan dit artikel zijn de uitspraken die worden gedaan over de relatie tussen de achteruitgang van weidevogels en de toename van Vossen, bijvoorbeeld: *'Steeds duidelijker wordt het dat de vos een grote en sterk nivellerende invloed uitoefent op de verscheidenheid aan natuurwaarden in Zuid-Friesland. Er lijkt in onze uit het lood geslagen natuur geen natuurlijke vijand te zijn die de al te uitbundige opmars stuit'.* Daarnaast wordt in het betoog gesteld dat nader onderzoek naar een eventueel

oorzakelijk verband tussen de achteruitgang van weidevogels en de toename van predatie niet nodig is. 'Sluipend verloedert ondertussen de Friese weidevogelgemeenschap', stelt het bestuur van de BFWV als slot, zonder ook maar één woord te wijden aan de hoofdoorzaak van de achteruitgang van de Nederlandse en Friese weidevogels. Dat is namelijk de modernisering in de landbouw, zoals Albert Beintema in de kortgeleden verschenen Ecologische Atlas van de Nederlandse Weidevogels in niet mis te verstane bewoordingen uitlegt. Beintema stelt dat weliswaar lokaal, op versnipperde stukjes grond deelpopulaties van weidevogels door predatoren kunnen verdwijnen of verhuizen, maar dat op grote schaal predatie van weidevogels door Vossen volkomen onbelangrijk is. Ten opzichte van Vossen heffen grondpredatoren als Wezels en Hermelijnen een veel zwaardere tol, aldus Beintema. Bovendien: als de Vos verantwoordelijk zou zijn voor de afnemende weidevogelstand, dan zouden weidevogels niet in aantal moeten zijn afgenomen in gebieden waar Vossen ontbreken of uiterst schaars zijn. Jarenlange gestandaardiseerde telgegevens van onder andere Sovon wijzen echter uit dat van Grutto, Zomertaling, Watersnip en Kemphaan (om maar enkele voorbeelden te noemen) overal in Nederland buiten de strikte reservaten de aantallen zijn gekelderde, ook in gebieden zonder Vossen. Deze trend is al geruime tijd gaande.

Er verschenen diverse reacties op bovenstaand pleidooi in de Leeuwarder Courant: van Vogelbescherming Nederland en Sovon gezamenlijk, van Kritisch Faunabeheer, van de Friese coördinator van de Zoogdierenmonitoring en ook van een kritisch lid van de BFWV uit Zuid-Friesland. Alle brieven schrijvers spreken hun verbazing erover uit dat het bestuur van de BFWV geloof hecht aan het idee dat bestrijding van Vossen zou helpen bij het tegengaan van de achteruitgang van weidevogels. Verder is men verbaasd dat de BFWV volkomen voorbijgaat aan het feit dat veranderingen in de landbouw de hoofdoorzaak zijn van de nog steeds doorgaande achteruitgang van de weidevogels. Een aantal inzenders stelt dat het er sterk op lijkt dat de BFWV conclusies uit wetenschappelijk onderzoek eenvoudigweg negeert.

De argumentatie van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij om jagers toestemming te verlenen om in Zuid-Friesland in de wintermaanden 's nachts met lichtbakken op Vossen te jagen (de vergunning was geldig voor december, januari en februari, dus ver voor de periode dat de weidevogels broeden) berust dan ook op drijfzand. Het argument van de weidevogels lijkt er met de haren te zijn bijgesleept om maar op de Vos te kunnen blijven jagen. Daarnaast worden de territoria van weggeschoten Vossen direct weer ingenomen door zwervende individuen en de nachtelijke jacht veroorzaakt onnodig veel onrust, verstoring en onveiligheid. Het is dan ook terecht dat Kritisch Faunabeheer bezwaar heeft aangetekend tegen het verlenen van de vergunning voor de nachtjacht op Vossen. Kritisch Faunabeheer beschrijft op uitste-

kende wijze de handelwijze van de BFWV: zij laat zich voor het jagerskarretje spannen en put zich uit om argumenten te bedenken die de Vos de schuld kunnen geven van alles wat er fout gaat met de weidevogels in Friesland.

Neergeschoten
Kolgans.
Foto:
J.A. van Willegen.

'Wise use' en Kievitseieren

Eén week later stond in de Leeuwarder Courant opnieuw een uitgebreid artikel van het dagelijks bestuur van de BFWV met als titel 'Zorgen rond Friese weidevogelzorg'. Het artikel verscheen op 9 december 1995, de zelfde dag dat de voorzitter tijdens een jachtpartij door een neergeschoten Kolgans werd geveeld.

De titel van het artikel is veelbelovend, maar weer wordt gezweven over de werkelijke oorzaak van de achteruitgang van de Friese weidevogels. De kern van het betoog is dat de BFWV bezorgd is dat er een verbod komt op het rapen van Kievitseieren en dat daarmee de weidevogelbescherming in Friesland ineen zou storten. De BFWV streeft in dit verband dan ook naar een *'duurzaam en vruchtbaar evenwicht tussen de beide elementen oogsten en beschermen'*. Ofwel: het rapen van Kievitseieren is een soort beloning vooraf ten gunste van de latere bescherming van alle weidevogels.

Veelvuldig komt de BFWV in dit verband met het 'wise use'-beginsel op de proppen. Men redeneert als volgt: het rapen van Kievitseieren gaat uit van het principe dat op een gepaste wijze gebruik mag worden gemaakt van wat de natuur ons verschaft. Precies de zelfde argumenten werden jarenlang door de jagerswereld aangevoerd om de jacht op de acht bovenstaande trekvogelsoorten te rechtvaardigen (zie ook Platform Verantwoord Faunabeleid 1994). Men richtte zich onder andere op het oogstprincipe: *'Wat doet een jager anders dan op bescheiden schaal oogsten van wat de natuur ons biedt?'*, zo schreef bijvoorbeeld een woordvoerder van de KNJV. Verder wezen de jagers erop, dat het voortbestaan van deze soorten door de jacht in Nederland geenszins werd bedreigd, zodat er naar hun mening sprake was van 'wise use'. Ook bij de Kievit bedreigt de huidige omvang van het rapen niet onmiddellijk het voortbestaan van de populatie. Of dit het rapen van eieren rechtvaardigt, is echter de vraag.

Om te onderzoeken of de redeneringen wel deugen is het allereerst noodzakelijk om vast te stellen wat onder 'wise use' wordt verstaan (zie Het Vogeljaar 42 (3): 97). Letterlijk vertaald betekent het 'verstandig gebruik': een manier om op een gepaste wijze gebruik te maken van wat de natuur ons biedt. De term is door economen ingevoerd voor gebruik in ontwikkelingslanden om

duidelijk te maken dat niet langer roofbouw moet worden gepleegd op hun natuurlijke hulpbronnen. Een 'verstandig gebruik' van zeeën, meren en rivieren, moerassen, bossen en savannen moet ertoe leiden dat de mens nu en in de toekomst zijn voordeel kan doen met wat de natuur hem verschaft. Tegenwoordig hanteren allerlei internationale organisaties, zoals de Wereldbank en de Verenigde Naties, beginselen van duurzame ontwikkeling en verstandig gebruik als leidraad voor hun handelen.

De vraag blijft of het rapen van kievitseieren in ons land een vorm is van verstandig gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Als wij proberen deze stelling te onderbouwen moeten wij aannemen dat in Nederland kievitseieren een vorm zijn van natuurlijke hulpbronnen. Natuurlijke hulpbronnen zijn middelen van bestaan waarover een mens kan beschikken, datgene waardoor hij direct (door bijvoorbeeld het op te eten) of indirect (bijvoorbeeld door het te verkopen) in zijn onderhoud kan voorzien. Voor bijvoorbeeld Eskimo's geldt dat het doden van een Zeehond voor de consumptie een middel van bestaan is. Dit principe gaat voor het rapen van kievitseieren in Nederland echter niet op. Het is tegenwoordig zelfs verboden om kievitseieren te verhandelen. Dat veel rapers de kievitseieren opeten, maakt het rapen nog niet tot iets waardoor zij in hun eigen bestaan kunnen voorzien. Kievitseieren kunnen in ons land dan ook niet worden beschouwd als natuurlijke hulpbronnen. Hiermee wordt duidelijk dat de stelling van de BFVW dat het rapen van kievitseieren een vorm is van 'wise use', in de lucht hangt.

Een ander meer biologisch bezwaar tegen het gebruik van het begrip 'oogsten' is het gegeven dat een ecosysteem geen overschotten kent. Oogsten, overvloed en overschotten zijn typisch begrippen van de mens. Ze horen bijvoorbeeld thuis in de landbouw waar men bewust veel meer planten kweekt dan nodig zijn om de populatie in stand te houden. De natuur kent geen overschotten. Wie dan ook dieren schiet in een ecosysteem omdat ze 'anders toch gestorven zouden zijn door ziekte of voedseltekort', verhindert dat ziekte en voedseltekorten hun heilzame werking uit kunnen oefenen op de kwaliteit van het ecosysteem. Natuurlijk geldt dit principe evengoed voor kievitseieren als voor Reeën, Houtsnippen en Roodborstjes.

De poging van de BFVW om met behulp van het 'wise use'-principe het rapen van kievitseieren te

rechtvaardigen, zet dan ook niet veel zoden aan de dijk. Wel werpt het licht op de innige relatie die er bestaat tussen plezierjacht en het rapen van kievitseieren. En aan plezierjacht moet zo snel mogelijk een einde komen, zo is de uitdrukkelijke wens van de meerderheid van de Tweede Kamer en ruim 90% van de Nederlandse bevolking.

Conclusie

Met betrekking tot jachtzaken richt de politieke besluitvorming zich op dit moment vooral op het 'nee, tenzij'-principe: alleen jacht als het echt noodzakelijk is, bijvoorbeeld als de volksgezondheid in gevaar is of om ernstige landbouwschade te voorkomen. Twee belangrijke argumenten voor het 'nee, tenzij'-principe zijn de verstorende werking van jachtactiviteiten (Van den Tempel 1992) en het gegeven dat de overgrote meerderheid van de Nederlanders plezierjacht als tijdverdrijf afwijst.

In bovenstaand artikel heb ik een aantal recente uitlatingen van de BFVW over jacht onder de loep genomen. Dit leidt tot de volgende vier constateringen:

1. De BFVW is een voorstander van plezierjacht. Dit standpunt komt naar voren doordat de BFVW van mening is dat jacht op Wintertalingen, Pijlstaarten, Slobeenden, Tafeleenden, Kuifeenden, Toppereenden, Watersnippen en Houtsnippen mogelijk moet blijven.
2. De BFVW is een voorstander van de nachtelijke jacht met lichtbakken op Vossen. Dit standpunt lijkt meer ingegeven te zijn door de wens van jagers om op vossen te mogen jagen dan door resultaten uit wetenschappelijk onderzoek.
3. De BFVW heeft sedert enige tijd een actief jager als voorzitter. Deze voorzitter jaagt ook op Kolganzen.
4. Het rapen van kievitseieren is niet veel anders dan een vorm van plezierjacht. Het beroep van de BFVW op het 'wise use'-principe om het rapen van kievitseieren te rechtvaardigen, maakt dit duidelijk.

Bovenstaande vier punten illustreren dat de BFVW over een aantal zaken een pro-jachtstandpunt heeft. Deze uitlatingen zijn vooral gebaseerd op het 'ja, mits'-principe: jacht c.q. het rapen van kievitseieren is toegestaan, mits geen schade wordt aangericht aan de natuur. Zoiets is natuurlijk legitiem, maar voor de discussie over de rol van de BFVW binnen natuurbeschermend Nederland kan het geen kwaad om dit te weten.

■ Klaas van Dijk, Vermeerstraat 48, 9718 SN Groningen, (050) 318 29 24.

LITTERATUUR:

Anoniem (1995a): Nieuwsbrief WBE Databank 1993/1994. KNJV, Amersfoort.

Anoniem (1995b): Groene organisaties tonen verontrusting aan minister. De Nederlandse Jager 100 (extra editie): 4. Beintema, A., O. Moedt & D. Ellinger (1995): Ecologische Atlas van de Nederlandse Weidevogels. Schuyt & Co, Haarlem.

Bijlsma, R.G. (1994): Vormt de vos een bedreiging voor weidevogels? Vanellus 46:127-128.

Gallacher, H. (1990): Waarom jagen? Twaalf argumenten tegen het licht gehouden. Icarus, Voorhout.

Osinga, A. & S.P. Roodbergen (1995a): Nachtjacht op vossen loopt gevaar. Leeuwarder Courant, 2 december 1995.

Osinga, A. & S.P. Roodbergen (1995b): Zorgen rond Friese weidevogelzorg. Leeuwarder Courant, 9 december 1995.

Platform Verantwoord Faunabeleid (1994): Wise use is geen rechtvaardiging voor jacht. Het Vogeljaar 42 (3): 97. Tempel, R. van den (1992): Verstoring van watervogels door jacht in wetlands. Technisch rapport 9. Vogelbescherming Nederland, Zeist.